

EESTI UJUMISLIIDU KÄITUMISJUHEND VÄÄRKOHTLEMISE ENNETAMISEKS NING TEKINUD JUHTUMITE LAHENDAMISEKS.

1. EESMÄRGID:

- Spordis peavad kõik osapooled austama sportlaste ja teiste spordis osalejate isiklikku ruumi ega tohi mingil moel ebasobivalt käituda või tolereerida ebasobivat käitumist.
- Erilist tähelepanu tuleb pöörata lastele, sest täiskasvanu vastutab lapsele turvalise treeningukeskkonna tagamise eest, sh sobimatu käitumise ennetamise eest.
- Lastega töötavad inimesed peavad tundma väärkohtlemise märke ning oskama reageerida väärkohtlemise juhtumite ja kahtluse korral.
- Igaüks vastutab käesoleva juhendi rakendamise eest ja võtab vastutuse teatada käitumisreeglite rikkumisest.
- Käesoleva käitumisjuhendi rakendamist ja järgimist koordineerib spordiorganisatsiooni juhatus ja tegevjuhtkond.

2. ÜLDINE:

ABIVAJAV LAPS on laps, kelle heaolu on ohustatud või kelle puhul on tekkinud kahtlus tema väärkohtlemise, hooletusse jätmise või muu lapse õigusi rikkuva olukorra suhtes, ja laps, kelle käitumine ohustab tema enda või teiste isikute heaolu. Lastekaitseamet näeb ette, et iga inimene, kes märkab abi vajavat last, peab teatama sellest kohaliku omavalitsuse üksusele või lasteabi telefonil 116 111.

HÄDAOHUS OLEV LAPS on laps, kes on oma elu või tervist ohustavas olukorras, ja laps, kelle käitumine ohustab tema enda või teiste isikute elu või tervist. Kohustus hädaohus olevast lapsest teatada hädaabinumbri 112 on kõigil isikutel, kellel on olemas teave hädaohus olevast lapsest.

LASTE VÄÄRKOHTLEMINE on mis tahes käitumine lapse suhtes, mis alandab tema füüsilist ja psüühilist heaolu, seades ohtu tema eakohase arengu ja tervisliku seisundi.

SEKSUAALNE VÄÄRKOHTLEMINE on lapse kaasamine igasugusesse seksuaalsesse tegevusse, millega ta ei ole nõus või mille sisust ta ei saa aru ning mille paneb toime täiskasvanu või teine laps, kes on vanuse või arengutaseme poolest vastutus-, usaldus- või võimusuhetes kannatanuga. Seksuaalne väärkohtlemine on kuritegu ning sellest tuleb teavitada politseid telefonil 112.

FÜÜSILINE VÄÄRKOHTLEMINE on tahtlik füüsilise jõu kasutamine, mis võib põhjustada lapsele kergemaid, raskemaid või eluohtlikke füüsilisi ja psühholoogilisi kahjustusi.

- treeningtsükli intensiivsus ületab lapse kehalist võimekust;
- võistleva suunamine või võistlemise toetamine hoolimata vigastusest;
- treener sunnib tegema harjutusi, hoolimata ohust tervisele.

VAIMSE VÄÄRKOHTLEMISEGA tekitatakse pingeseisund, mis võib põhjustada lapse emotsionaalsele arengule raskeid või pöördumatuid kahjustusi.

- pidev kritiseerimine, sarkasmi kasutamine ja ironiseerimine sportlase suunal või tagasisidest ilmajätmine;
- söimamine, alandamine, mahategemine; mõnitamine;
- sportlase ignoreerimine ja tõrjumine;
- liigse surve avaldamine.

HOOLETUSSE JÄTMINE on vanema, hooldaja jt (sh treeneri) kohustuste mittetäitmine lapse füüsilise, vaimse, emotsionaalse ja sotsiaalse arengu eest hoolitsemisel, mis võib kahjustada lapse eakohast arengut ning vaimset ja füüsilist tervist. Hooletusse jätmiseks loetakse veel kohasest arstiabist keeldumist ja spordi turvavarustuse mitterakendamist treeningul või võistlusel.

AHISTAMINE on teise inimese soovimatu käitumine, mis loob ebamugavust, alandab ahistatavat ja tema väärikust. Ahistamine võib olla seksuaalne või sooline.

OLULISED TELEFONID hädaabi – 112, lasteabi – 116 111, ohvriabi – 116 006, Antidopingu ja Spordieetika Sihtasutus - 682 5985.

3. ENNETAVAD KÄITUMISREEGLID TREENERITELE JA SPORDIPERSONALILE.

- Kohtle kõiki austusega ja hoidu sellisest käitumisest ja tegutsemisest, mida võidakse pidada ebasobivaks või solvavaks. Austa teiste eraelu ja privaatsust.
- Väldi füüsilist kontakti, mida võib pidada sobimatuks ja/või soovimatuks.
- Väldi verbaalset suhtlust, millel on solvav, mõnitav või seksuaalne alatoon.
- Väldi sportlase suunal sobimatut, negatiivset ja/või seksuaalse alatooniga pilkamist.
- Väldi sportlastega individuaalset, eraldatud viibimist privaatses ruumis, välja arvatud juhul, kui juures viibib ka lapsevanem või mõni muu sportlase esindaja. Individuaalne treeningtund või muu treeninguväline eraldatud suhtlemine peaks olema eelnevalt noorsportlasega läbi räägitud ja soovitatavalt peaks sellest olema teavitatud ka lapsevanemat.
- Väldi treeningkeskkonnaväliste isiklike suhete ja rollikonflikti kujunemist (st treenerisportlase suhte piiri ületamine). Juhul kui selline olukord on tekkinud, tuleb sellest viivitamatult teada anda spordiorganisatsioonis kokku lepitud usaldusisikule. Edasine käitumine/tegevus otsustatakse spordiorganisatsiooni sisemiste reeglite järgi.
- Tahtmatu ebasobiva kommentaari või käitumise korral vabanda ja selgita juhtunud eesmärgiga tagada teise poole edasine turvalisus ja heaolu. Lapsega seotud olukorrast teavita ka lapsevanemat.
- Mitte mingil juhul ei tohi pakkuda tasu või muud hüve eesmärgiga paluda osaleda ebasüdasas tegevuses.
- Treener ja spordipersonal peab võtma vastutuse ja tegutsema kohe, kui märgatakse kokkulepitud käitumisreeglite rikkumisi.

4. KÄITUMISREEGLID JUHTUMITE TEKKIMISEL JA LAHENDAMISEL.

4.1. ABISTAVAD JUHISED SPORTLASTELE.

Kui sa oled spordis kogunud väärkohtlemist ja/või ahistamist või tead kedagi, kes seda on kogunud.

- Räägi sellest täiskasvanule, keda saad usaldada.
- Kellelegi ahistamisest või väärkohtlemisest rääkimine aitab kaasa sellise tegevuse peatamisele. Oluline on sellest julgelt rääkida, et väärkohtleja ei saaks oma tegevust jätkata ja ohvrite arv ei kasvaks.
- Väärkohtlemise ohver ei ole kunagi selles süüdi.

- Kui sind on väärkoheldud, pöördu politsei, lasteabi või ohvriabi poole.
- Telefoninumbrid: hädaabi – 112, lasteabi – 116 111, ohvriabi – 116 006.
- Politseile saad teatada ka kirjalikult avalduse vormi kasutades või e-kirjaGA ppa@politsei.ee. Samuti saad anda kuriteost teada lähimasse politseijaoskonda pöördudes.
- Kui sa mingil põhjusel ei söanda ühendust võtta politsei või lasteabiga, siis on olemas veel usaldusväärseid inimesi, kelle poole saad pöörduda:
 - räägi sellest oma lähedastele, keda saad usaldada (sõbrad või pereliikmed);
 - räägi sellest oma spordiklubi või spordialaliidu juhtkonnale;
 - edasta info spordiklubile või spordialaliidule; kui teed seda e-posti teel, siis lisa koopiareale info@antidoping.ee;
 - kui sa tunned, et ei saa sellest rääkida spordiklubi/spordialaliidu ametnikele, võta ühendust Eesti Antidopingu ja Spordieetika Sihtasutusega kas telefoni (682 5985) või anonüümse vihjeliini kaudu.

4.2. ABISTAVAD JUHISED TREENERITELE JA SPORDIPERSONALILE

Lastekaitseeadus kohustab kõiki isikuid, kellel on olemas teave abi vajavast lapsest, viivitamatult teatama sellest kohaliku omavalitsuse üksusele või lasteabitelefonil 116 111 ning hädaohus lapsest hädaabinumbril 112.

Kui oled teadlik väärkohtlemise ja/või ahistamise juhtumist või on sellekohane kahtlus.

- Proovi rääkida abivajajaga, keda on väärkoheldud või mistahes muul moel ahistatud.
- Kui näed, et lapsel on mure, julgusta teda rääkima juhtunust oma sõnadega.
- Kuula last tähelepanelikult. Tunnusta teda loo rääkimise eest.
- Ütle lapsele, et ta pole juhtunud süüdi.
- Usu last. Sageli võib lapse väärkohtleja olla talle tuttav inimene, pereliige, naaber või sõber.
- Laps ei pruugi alati aru saada, et ta oli ahistamise või kiusamise ohver.
- Ära sea lapse ütlusi kahtluse alla: see võib takistada last tõeseid ütlusi andmast, pannes ta arvama, et keegi teda nagunii ei usu.
- Väldi toimepanija halvustamist lapse ees – see võib olla isik, kellest laps tõeliselt hoolib. Kuigi väärkohtlemine tuleb hukka mõista, võib lapse ees tema lähedase halvustamine väärkohtlemise mõju veelgi süvendada.
- Lastele tuleb teada anda, et sõbra väärkohtlemisest rääkimine ei too talle kaasa kiusu ega karistust (nt kõrvalejäämine võistlustelt, suhtumise muutus treenerite poolt jms); sellest lubadusest tuleb ka kinni pidada.
- Pöördu vajalike inimeste poole, et laps kiirelt abi saaks! Helista hädaabinumbril 112, teata kohaliku omavalitsuse lastekaitsetöötajale või pea nõu, helistades 116 111.
- Kui oled kindel või kahtlustad, et tegevus võib olla kuri- või väärtegu, võta ühendust politseiga telefonil 112. Tee seda kindlasti, kui arvad, et väärkohtlemine võib jätkuda!
- Teavita võimalikust juhtumist spordiklubi ja spordialaliidu juhtkonda või EADSE-t.

4.3. ABISTAVAD JUHISED EESTI UJUMISLIIDU TÖÖTJATELE VÄÄRKOHTLEMISE KAHTLUSE KORRAL.

- Reageerimisel tuleb abivajajat uskuda ning tegutseda, lähtudes teadmisest, et väärkohtlemine on aset leidnud.
- Kui oled kindel või kahtlustad, et tegu võib olla kuri- või väärteoga, tuleb viivitamatult teavitada politseid. Vajalik on veenduda, et juhtumiga ka spordiklubis tegeletakse (nt kaasates politseid, lasteabi ja juhtkonda)

- Ole teadlik, et lapse ütlustes kahtleva või süüdistava käitumise, hoiakute või väljaütlemistega võidakse põhjustada taasohvristamist kannatanule ning tema perele, samuti kannatanu treeningukaaslastele. Lähtuma peab teadmisest, et lapse väärkohtlemine on lapse füüsilist ja psüühilist heaolu alandav käitumine, mis seab ohtu tema arengu ja tervisliku seisundi.
- Paku organisatsiooniga seotud väärkohtlemises kahtlustatavale töötajale võimalust enda seisukohta jagada ning kuula ta ära. Jaga talle infot abivõimaluste kohta vägivaldse käitumise ennetamiseks ning võimalike seksuaalkäitumise probleemide korral abi küsimiseks.
- Taga kõigi organisatsiooniga seotud inimeste – nii laste kui täiskasvanute – turvalisus. Korralda töö nii, et väärkohtlemises kahtlustatav ei seaks edaspidi ohtu laste ja noorte turvalisust.
- Kõiki teateid, vihjeid ja kahtlustusi peab võtma äärmiselt tõsiselt ja nendele tuleb reageerida.
- Teavitatud juhtumite analüüsimine ja edasiste tegevuste planeerimine on peasekretäri vastutusalas.
- Kui kannatanu teavitab juhtumist treenerit või spordialaliidu töötajat, on nad kohustatud edastama informatsiooni peasekretärile. Võimaliku huvide konflikti puhul teavitatakse juhatast.
- Kui kannatanu on täisealine ja ta on teavitanud juhtumist spordialaliitu, tuleks julgustada teda seksuaalse väärkohtlemise või muu vägivald juhul pöörduma politseisse.
- Kui kannatanu on alaealine, tuleb esmalt veenduda:
 - kas alaealise kannatanu vanemad on juhtumist teadlikud või mitte;
 - kas kannatanu on nõus, et vanemad saaksid sellest teada (või ta mingil põhjusel seda ei soovi).
 - kui vanemad ei tea, kuidas edasi tegutseda, peab abi küsima lasteabist. Klubipoolne täiskasvanu peab võtma vanematega ise ühendust, et teavitada juhtunust ja leppida kokku edasised tegevused. Oluline on, et vastutus ei jääks lapsele.
- Kui on kahtlus, et väärkohtleja on lapsevanem, tuleb spordiklubil/spordialaliidul aidata last ja pöörduda juhtumi iseloomust lähtuvalt kas kohalikku omavalitsusse, lasteabisse või politseisse. NB! Kõiki eespool toodud punkte tuleks käsitleda kiireloomulistena.
- Kui on veendumus, et juhtumi puhul võib tegu olla kuri- või väärteoga, tuleb pöörduda politseisse kohe samal päeval (hädaabinumber 112). Politseile saad teatada ka kirjalikult vastavat vormi kasutades või e-kirja teel ppa@politsei.ee. Spordiklubi/spordialaliit peab politseiga kooskõlastama edasised tegevused, et mitte takistada politseiuurimist. Samuti saab anda kuriteost teada lähimasse politseijaoskonda pöördudes. Seksuaalkuriteo kahtluse korral võta ühendust hädaabinumbril 112.
- Kui on kahtlus, et juhtumi puhul võib, aga ei pruugi tegu olla kuriteoga, tuleb samuti pöörduda politseisse ja küsida nõu. Nõu võib küsida ka lasteabi telefonil 116 111, mis on 24/7 kättesaadav eesti, vene ja inglise keeles.
- Tööandja peab teadma olukorrast, kus lastega töötab isik, kellele on alus esitada kahtlustus laste vastu toime pandud süütegudes.
- Juhul kui tööandja ei peata töösuhet või kahtlustatav ei lahku ajutiselt töölt, tuleb sellest teada anda politseile või EADSE-le.

5. VÄÄRKOHTLEMISE JUHTUMITE DOKUMENTEERIMINE EESTI UJUMISLIIDUS

- Juhatus kehtestab kirjalikult antud juhtumi osas organisatsioonisiseseid käitumisjuhised, lähtudes käesolevast juhendist.
- Juhatus peab juhtumi käsitlemisel hindama võimalikku huvide konflikti ja protokollima sellekohase teabe.
- Juhatus peab määrama organisatsiooni sees vastava juhtumiga tegeleja(d).
- Kui juhtum on esitatud politseile, peab alaliit hindama, kas kahtlustatav saab oma tööd seni jätkata.
- Juhul kui juhtumi käsitlemisse ei ole kaasatud politseid, tuleb asja lahendamisel arvestada kõikide asjaoludega, isegi juhul kui loobutakse süüdistusest või süüdistatava karistamisest.
- Juhtumikorralduse eest vastutavad töötajad peavad asjaosalistega läbi viima individuaalsed vestlused ja hindama ning analüüsima olemasolevat teavet. Selle põhjal tuleb esitada juhatusele üldistav kokkuvõte, mis sisaldab ettepanekuid edasiseks tegevuseks.
- Väärkohtlemise juhtumi korral on spordiklubi/spordialaliidul info registreerimise kohustus. See tähendab, et märgitakse üles kõik juhtumiga seotud sündmused, toimingud ja kontaktid, sealhulgas kuupäev, kellaeg ja juhtumi kirjeldus.
- Dokumenteerimise eesmärk on anda selge ja üksikasjalik ülevaade juhtumi käsitlemisest organisatsiooni sees. See on oluline juhul, kui hilisemas etapis hakkab juhtumit uurima ajakirjandus või politsei.
- Dokumenteerimist tuleb käsitleda äärmiselt konfidentsiaalsena ning sellega hakkab tegelema piiratud arv isikuid.
- Juhtkond peab tagama, et teavet juhtumite kohta ei edastataks kellelegi peale konkreetse juhtumiga tegelejatele.
 - Juhtumite puhul, mis võivad olla kriminaalkorras karistatavad, peab spordiorganisatsioon enne spordiklubi või treeninggrupi teavitamist küsima nõu politseilt, samuti enne vanemate/hooldajate ning teiste laste ja noorte teavitamist. Vajadusel meediale jagatav info peab olema lühike, konkreetne ja detailideta.

6. KARISTUSED

- Sõltuvalt juhtumi sisust ja asjaoludest karistab kohus süüdlast karistusseadustiku alusel.
- Lastekaitse seadus seab lastega töötamise piirangu isikutele, kes on seaduses sätestatud rikkumise eest kuritegudes süüdi mõistetud.
- Eesti Olümpiakomitee võib tunnistada kas omal algatusel või spordialaliidu/spordiklubi ettepanekul treenerikutse kehtetuks.
- Spordiklubi/spordialaliit karistab süüdlast distsiplinaarkorras, sh võib lõpetada töölepingu.
- Spordialaliit võib kehtestada süüdlasele spordialal tegutsemise keelu.

Käesolev käitumisjuhend on kinnitatud Eesti Ujumisliidu juhatuse poolt 15.03.2023.